

GREENPEACE

Bankwatch
FOR PEOPLE AND ENVIRONMENT

INFORMARE

**Pot fi acordate ajutoare de stat
care nu respectă
Pactul Ecologic European?**

**Subvențiile pentru combustibilii fosili
subminează tranziția justă în județul Gorj**

Mai 2021

Fotografie: Mihai Stoica/Bankwatch

MAI 2021

Pot fi acordate ajutoare de stat care nu respectă Pactul Ecologic European?

Subvențiile pentru combustibilii fosili subminează tranziția justă în județul Gorj

Propunerea guvernului român pentru restructurarea CE Oltenia este un test pentru angajamentul Comisiei Europene de a alinia ajutorul de stat la Pactul Ecologic European. Aprobarea planului actual de restructurare a CE Oltenia ar bloca România în domeniul combustibililor fosili timp de decenii și ar împiedica un plan semnificativ pentru o tranziție justă reală pentru comunitățile din județul Gorj.

Aspecte-cheie:

- Din cauza dificultăților financiare privind plata certificatelor de emisii de dioxid de carbon și de rambursare a unui ajutor de salvare, un producător român de energie electrică - CE Oltenia a elaborat un plan de restructurare pentru a accesa ajutorul de stat în vederea continuării funcționării sale;
- Planul de restructurare propus de CE Oltenia, finanțat prin ajutor de stat, sprijină energia pe bază de cărbune după 2030, creând în același timp noi active pe gaze fosile. Acesta extinde dependența României de combustibili fosili, duce la o creștere cu 28% a emisiilor de gaze cu efect de seră până în 2030 și împiedică tranziția energetică județului Gorj;
- Comisia Europeană are un rol-cheie în sprijinirea coerenței dintre obiectivele Uniunii în materie de decarbonizare și planificarea locală a tranziției juste, cererile de ajutor de stat pentru restructurarea întreprinderilor din sectorul cărbunelui și planurile de eliminare treptată a cărbunelui;
- Aprobarea de către Direcția Generală Concurență a planului actual de restructurare de către Comisie ar submina sprijinul continuu acordat de Direcția Generală Dezvoltare Regională a Comisiei Europene și Direcția Generală Energie autorităților din județul Gorj pentru finalizarea Planului teritorial de tranziție justă;

- Ajutoarele de stat pentru cărbune și gaze fosile contrazic neutralitatea climatică prevăzută de Pactul Ecologic European, tranziția justă și obiectivele privind poluarea zero;
- Banii publici nu ar trebui niciodată să fie folosiți pentru plata unor certificate de emisii, deoarece asta ar însemna că cetățenii, nu poluatorii, plătesc pentru poluare;
- În cazul CE Oltenia, Direcția Generală Concurență are posibilitatea de a dovedi că intenționează să alinieze noul regim al ajutoarelor de stat la prevederile Pactului Ecologic European și să pună în aplicare obiectivul de lungă durată al eliminării treptate a subvențiilor pentru combustibili fosili prin condiționarea ajutorului de o restructurare prin decarbonare a companiei.

CONTEXTUL - DECIZIILE PRIVIND AJUTOARELE DE STAT DETERMINĂ VIITORUL REGIUNILOR DEPENDENTE DE CĂRBUNE

Complexul Energetic Oltenia (CE Oltenia), un producător de stat de energie electrică din România, care generează 90% din energia electrică pe bază de cărbune a țării și exploatează toate minele de lignit, se confruntă cu dificultăți financiare din anul 2014. Producția de energie electrică pe bază de cărbune a devenit atât de nerentabilă, încât CE Oltenia a reușit să își plătească certificatele din cadrul schemei de comercializare a certificatelor de emisii (ETS) doar cu ajutorul subvențiilor substanțiale de fonduri publice, inclusiv a unui împrumut guvernamental de salvare în valoare de 251 de milioane EUR aprobat de Comisie în 2020 [1].

Compania se află la o răscruce de drumuri. Fie se restructurează, fie dă faliment. Acesta este, de asemenea, un punct de cotitură pentru mixul energetic al României. Guvernul României a promis un ajutor de stat de 1,3 miliarde de euro pentru sprijinirea restructurării companiei, însă Comisia Europeană trebuie să îl autorizeze mai întâi. În mod cert, acest ajutor poate contribui fie la o eliminare treptată a cărbunelui compatibilă cu Acordul de climă de la Paris și care să permită României să treacă de la cărbune la un viitor energetic curat, fie la creșterea emisiilor, lăsând în același timp comunitățile dependente de cărbune și gaze fosile – o altă falsă soluție pe care ar plăti-o tot oamenii (din portofelul și cu costul sănătății lor).

Care este miza?

Planul oficial de restructurare a întreprinderii nu prevede o eliminare treptată a cărbunelui – cinci unități pe cărbune ar continua să funcționeze în 2030, fără a fi menționată nicio dată de închidere. În plus, se prevede o extindere a activelor pe combustibili fosili, două noi unități pe gaze care ar urma să devină operaționale din 2026, în timp ce energia solară fotovoltaică ar reprezenta doar 6% din totalul energiei produse de companie în 2030. Cu alte cuvinte, potențialul ajutor de stat de 1,3 miliarde EUR urmărește să permită CE Oltenia să opereze capacități de 1950 MW de energie electrică și termică pe bază de lignit și după 2030, bazându-se în același timp pe combustibili fosili pentru aproximativ 94% din capacitatea sa. **Acest plan ar determina o creștere cumulativă a emisiilor de CO2 ale companiei, ceea ce este în mod clar în contradicție cu obiectivele Pactului Ecologic European (inclusiv cel de eliminare treptată a subvențiilor pentru combustibili fosili) și cu obiectivele UE pentru 2030 în materie de climă.**

Acest lucru pune în joc viitorul unei întregi regiuni din România bazate pe exploatarea lignitului, județul Gorj, precum și eliminarea treptată a utilizării energiei pe cărbune din mixul energetic național.

Pentru a beneficia de subvenții și împrumuturi din partea tuturor celor trei piloni [2] ai Mecanismului de tranziție justă, planurile teritoriale de tranziție justă pentru regiunile dependente de cărbune ar trebui să fie prezentate până la sfârșitul lunii mai 2021 - iar planurile nu trebuie să conțină combustibili fosili. Cu toate acestea, elaborarea planurilor pentru județul Gorj este acum suspendată, deoarece activitățile viitoare ale CE Oltenia depind de condițiile restructurării sale. **Dacă, în cele din urmă, Comisia permite acest lucru, sprijinul pentru restructurare în valoare de 1,3 miliarde EUR nu va duce doar la o creștere cu 28% a emisiilor în următorii zece ani, ci va lăsa, de asemenea, România dependentă de exploatarea cărbunelui - blocând investițiile în energie regenerabilă și împiedicând planurile teritoriale de tranziție justă din județul Gorj.** Regiunea nu va avea acces la Fondul pentru tranziție justă, și nici la facilitatea de împrumut public și la pilonii InvestEU ai Mecanismului de tranziție justă, până când nu va fi prezentat un Plan de tranziție teritorială justă relevant. În acest sens, oamenii din județul Gorj sunt direct dependenți de planurile de restructurare ale CE Oltenia.

Poziția Comisiei cu privire la ajutorul de stat pentru restructurare va oferi un semnal puternic pentru viitorul regiunii. În cazul în care planul actual este aprobat, regiunea va fi blocată în exploatarea cărbunelui până după 2030, iar apoi va trece la gazele fosile,

care vor urma cărbunelui în a deveni un activ irecuperabil. Acest lucru ar lăsa regiunea într-o criză socio-economică și financiară cu o amprentă climatică semnificativă. Cu toate acestea, dacă se prezintă un nou plan de restructurare cu un viitor fără combustibili fosili, regiunea își poate debloca în cele din urmă potențialul de energie din surse regenerabile și de eficiență energetică și poate planifica o cale de creștere a bunăstării comunităților – inclusiv noi locuri de muncă decente și în armonie cu mediul înconjurător.

Procesul juridic

În februarie 2021, Comisia Europeană a inițiat o investigație aprofundată a planului de restructurare a CE Oltenia, punând la îndoială compatibilitatea acestuia cu piața internă în lumina Liniilor directe privind ajutorul de stat pentru salvare și restructurare. Semnele de întrebare ale Comisiei se referă în special la: contribuția scăzută a companiei, la propriile costuri de restructurare (42%, atunci când sunt necesare 50%); absența sprijinului financiar din partea acționarilor privați ai întreprinderii; viabilitatea pe termen lung a noului plan de afaceri – având în vedere creșterea prețului pentru certificatele de emisii de dioxid de carbon; și absența unei cesionări semnificative a activelor (adică a activelor care au efectiv o valoare de piață). Ajutorul global de 1,3 miliarde EUR pentru restructurare include o subvenție de 241,4 milioane EUR pentru plata certificatelor din schema de comercializare a certificatelor de emisii (ETS) ale companiei pentru 2020, care a fost deja plătită în aprilie 2021. Aceasta din urmă ar trebui să fie considerată, fără îndoială, un ajutor pentru funcționare. **O subvenție destinată să contribuie la plata certificatelor ETS nu este o măsură de restructurare și contravine principiului „poluatorul plătește“, prin urmare, aceasta nu ar trebui să fie admisibilă în niciun caz – aspect pe care Comisia l-a omis în decizia sa de inițiere a procedurii.**

Deși analiza preliminară a Comisiei nu se referă în mod explicit la Pactul Ecologic European, la politicile climatice și nici la necesitatea de a renunța la producția de energie pe bază de combustibili fosili, susținem că aceste considerente trebuie să ghideze decizia finală privind compatibilitatea ajutorului de stat cu piața internă, deoarece acestea conduc deja forțele pieței [3], [4].

În cazul în care componenta concurențială a Comisiei este serioasă cu privire la un nou regim de ajutoare de stat care este aliniat la Pactul Ecologic European, așa cum s-a afirmat începând cu 2020, și cu privire la punerea în aplicare a obiectivului de lungă durată de eliminare treptată a subvențiilor pentru combustibilii fosili, acest caz prezintă o oportunitate valoroasă de a solicita o

restructurare prin decarbonare a companiei drept condiție pentru a beneficia de ajutorul de stat. Această abordare poate completa alte instrumente de finanțare ale UE pe care România le poate utiliza pentru a elimina producția de energie pe bază de combustibili fosili și pentru a încuraja țara să pună în aplicare reglementările necesare pentru a atrage investiții în surse regenerabile. Resursele financiare ale UE și ale statelor membre trebuie alocate unor utilizări durabile din punct de vedere social, ecologic și economic, care să fie relevante în cadrul european al Pactului Ecologic European – printre acestea numărându-se garantarea sprijinirii comunităților afectate din regiunile carbonifere pentru o tranziție justă către economii locale cu emisii scăzute de dioxid de carbon.

ROLUL COMISIEI EUROPENE ÎN BUNA GUVERNANȚĂ

Exemplul românesc demonstrează modul în care lipsa unei bune guvernante în planificarea energetică între nivelurile local, regional și național poate crea un cerc vicios care să blocheze decarbonarea țării. Planul de restructurare propus de CE Oltenia împiedică autoritățile regionale din județul Gorj să prezinte Planul de tranziție teritorială justă, care, la rândul său, întârzie o revizuire progresivă a Planului național integrat privind energia și schimbările climatice.

Comisia are un rol-cheie în sprijinirea coerenței dintre obiectivele Uniunii în materie de decarbonare și planificarea locală a tranziției juste, aprobarea cererilor de ajutor de stat pentru restructurarea companiilor din sectorul cărbunelui și planurile de eliminare treptată a exploatarei cărbunelui. Statele membre au, de asemenea, obligația, în temeiul tratatelor UE, de a îmbrățișa în mod onest politicile Uniunii și de a contribui la realizarea acestora.

Înainte de vara anului 2021, regiunile UE care sunt eligibile pentru Fondul pentru o tranziție justă urmează să își prezinte planurile teritoriale de tranziție justă. Județul Gorj este una dintre regiunile carbonifere puternic dependente de industria minieră, cu aproximativ 13.000 de angajați în sectorul minier și energetic, fiind una dintre cele șase regiuni din România eligibile pentru tranziție justă.[3]. **Aceasta este singura regiune din țară în care se găsesc cantități substanțiale de cărbune (lignit) - ceea ce înseamnă că, în măsura în care cărbunele din Gorj nu mai este exploatat, România își poate închide capitolul folosirii cărbunelui.** Regiunea poate beneficia în mare măsură de subvenții și împrumuturi în cadrul Mecanismului de tranziție justă, precum și de alte fonduri UE, pentru a renunța la cărbunele care, în mod clar, nu are

viitor economic, în timp ce se îndreaptă către o economie locală cu impact climatic redus – creând locuri de muncă sigure, curate și decente și îmbunătățind bunăstarea populației locale.

În 2020, statele membre ale UE au prezentat Comisiei Europene versiunile finale ale Planurilor naționale integrate privind energia și schimbările climatice (PNIESC).¹ Conform legislației referitoare la Fondul pentru o tranziție justă, planurile teritoriale de tranziție justă ar trebui să fie coerente cu PNIESC și cu alte planuri de tranziție naționale și regionale - [ca cerință minimă](#). Guverne cu PNIESC-uri slabe, depășite și nerealiste, care nu sunt în conformitate cu obiectivul Uniunii pentru 2050 privind neutralitatea climatică și cu reducerile revizuite ale emisiilor de gaze cu efect de seră pentru 2030 riscă să lase în urmă regiunile carbonifere, ratând utilizarea Fondului pentru o tranziție justă.

[PNIESC final al României](#) este lipsit de ambiție climatică. Nu este clar modul în care politicile și măsurile pe care le stabilește vor contribui la îndeplinirea obiectivelor naționale în materie de climă și energie. Multe dintre acțiuni nu au termene limită pentru implementare. Acesta afirmă că România intenționează să păstreze aproape 2 GW de capacitate de cărbune în 2030 și să utilizeze gazele fosile într-o măsură considerabilă după această dată, neglijând în același timp potențialul enorm de energie regenerabilă al țării.

PNIESC va fi actualizat în 2023, după ce planurile teritoriale de tranziție justă vor deveni operaționale până la sfârșitul anului 2021. Este important să existe planuri realiste și realizabile de tranziție teritorială justă, care să contribuie la neutralitatea climei, având ca rezultat o revizuire semnificativă a PNIESC.

Un plan de restructurare pentru CE Oltenia care conduce la o tranziție ecologică și justă și deschide calea pentru un viitor fără combustibili fosili este esențial pentru a accelera planificarea tranziției teritoriale juste, care va îmbunătăți apoi PNIESC-ul României.

¹ PNIESC reprezintă un instrument-cheie în Regulamentul privind guvernarea, în cadrul căruia fiecare stat membru trebuie să își descrie, în mod integrat, obiectivele, țintele, politicile și măsurile în materie de climă și energie pentru perioada 2021-2030, asigurându-se că obiectivele Uniunii pentru 2030 privind reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, energia din surse regenerabile și economiile de energie vor fi îndeplinite și că acestea sunt în conformitate cu angajamentele UE în materie de climă.

Cazul CE Oltenia evidențiază clar următorul lucru: dacă Direcția Generală pentru Concurență a Comisiei (DG Comp) permite planului de restructurare să mențină energia pe bază de cărbune după 2030, în timp ce crește activele de gaze fosile, acest lucru ar submina sprijinul continuu acordat de DG Regio și DG Energie autorităților din Gorj pentru finalizarea planului de tranziție justă.

SUBVENȚIONAREA DE NOI ACTIVE IRECUPERABILE: GAZELE FOSILE NU AU VIITOR

CE Oltenia întâmpină dificultăți în plata certificatelor sale ETS cel puțin din 2018, chiar și atunci când costurile asociate emisiilor de carbon erau mult mai mici decât în [prezent](#). Orice ajutor pentru restructurare trebuie să recunoască faptul că păstrarea activelor pe cărbune pentru mai mult de un deceniu nu este în contradicție doar cu obiectivele Pactului Ecologic European, ci **și nesustenabilă din punct de vedere economic**.

Conform planului de restructurare propus, emisiile anuale ale CE Oltenia **vor crește** de la 7 Mt CO₂/an în 2020 la aproximativ 9 Mt CO₂/an în 2030, atingând un vârf de 10,7 Mt CO₂/an în 2024 [3]. Din cauza creșterii prețurilor emisiilor de carbon, există un risc major ca o parte semnificativă a planului de restructurare să fie, de fapt, necesară pentru a continua finanțarea certificatelor ETS ale CE Oltenia. Acest lucru va putea fi combinat cu finanțarea echipamentelor de reducere a emisiilor pentru a face față viitoarelor standarde de mediu, transferând astfel costul poluării² asupra contribuabililor români. **Acesta ar fi un ajutor de exploatare care ar încălca în mod clar principiul „poluatorul plătește“ (care prevede ca poluatorul să suporte costurile de conformare la normele de mediu) și ar fi o nedreptate pentru cetățenii care ar suporta costurile poluării cu dioxid de carbon ale companiei.**

În plus, prețurile în creștere ale certificatelor de emisii de carbon nu lasă prea mult loc nici gazelor fosile. Obținerea neutralității climatice înseamnă că extracția și arderea tuturor combustibililor fosili, inclusiv a gazelor fosile, trebuie să înceteze - nicio nouă centrală pe bază de cărbune și gaze nu trebuie să devină operațională [după 2021](#).

² Termocentralele pe lignit ale CE Oltenia depășesc în mod notoriu nivelurile de emisie asociate cu utilizarea BAT, așa cum au fost stabilite prin Concluziile BREF BAT ale LCP din 2017. Guvernul român a obținut derogări privind nivelurile de NO_x, ceea ce a acordat CE Oltenia suficient timp pentru a instala dispozitivele corespunzătoare de control al poluării. Cu toate acestea, până în 2019 situația a rămas neschimbată. În conformitate cu punctele 53 și 54 din Liniile directe privind ajutoarele de stat pentru protecția mediului și energie, acordarea de ajutoare de stat ar trebui să excludă investițiile necesare pentru a respecta acquis-ul de mediu al UE. Pentru mai multe detalii, a se vedea contribuția Biroului European de Mediu în acest caz: https://mk0eeborgicuyptuf7e.kinstacdn.com/wp-content/uploads/2021/04/EEB-contribution-to-State-Aid-Oltenia-case_SENT.pdf

Există, de asemenea, riscuri financiare majore pentru investițiile în sectorul gazelor – inclusiv presiuni politice și de reglementare pentru reducerea mai rapidă a utilizării gazelor, precum și scăderea accelerată a acceptării sociale a instalațiilor pe gaze, ceea ce duce la dezinvestire din partea finanțatorilor privați. Toate acestea vor fi consolidate în curând prin politici climatice mai stricte [5].

Din punct de vedere economic, noile capacități pe gaze vor fi eliminate foarte curând de pe piețele angro de energie electrică – la fel cum s-a întâmplat în cazul cărbunelui. Primul factor este prețul emisiilor de dioxid de carbon. Studii recente prevăd dispariția gazelor fosile din mixul energetic al UE între 2030 și 2035, prețul emisiilor de carbon ridicându-se la 137 EUR/tonă în 2030 [6]. Al doilea factor este scăderea orelor de încărcare completă. Atât timp cât producția de energie electrică din surse regenerabile crește, cu investiții sporite ca urmare a reducerilor suplimentare de costuri și a beneficiilor rezultate din preluarea prioritara a energiei, termocentralele pe bază de gaze fosile ar trebui să își reducă producția pentru a permite mai întâi alimentarea cu energie electrică din surse regenerabile.

În cele din urmă, cererea de gaze fosile în Europa este în scădere, după cum arată mai multe studii, inclusiv scenariile proprii ale Comisiei Europene pentru atingerea obiectivului de neutralitate climatică pentru 2050 [7].

În acest context, subvenționarea acum a noilor termocentrale pe bază de gaze fosile va conduce doar la creșterea costurilor aprovizionării cu energie electrică în viitorul apropiat – din nou, în detrimentul comunităților locale. Trecerea de la cărbune la gaze fosile în sistemele de energie electrică și de termoficare continuă să crească efectul de seră datorat dioxidului de carbon și emisiilor de metan [8], în timp ce nu generează nici măcar același număr de noi locuri de muncă pe care îl generează sursele regenerabile de energie; în plus, locurile de muncă rezultate nu sunt, cel mai adesea, locale [7].

AJUTOARELE DE STAT TREBUIE SĂ FIE ÎN ACORD CU SPRIJINUL UE PENTRU TRANZIȚIA ENERGETICĂ JUSTĂ

România nu trebuie să continue să se bazeze pe cărbune în următorul deceniu. Oportunitățile pentru tranziția energetică sunt dependența deja limitată a țării de cărbune (aproximativ 20% din producția anuală de energie electrică), potențialul său de eficiență energetică și de instalare de capacități fotovoltaice și eoliene competitive. Țara poate beneficia, de asemenea, de o serie de instrumente de finanțare pentru a-și moderniza sistemul energetic, pentru a-și reduce rapid și semnificativ impactul negativ asupra climei, precum și pentru a aborda în cele din urmă discrepanțele economice istorice.

Ajutoarele de stat pentru sectorul energetic trebuie să fie coerente cu toate fondurile UE pentru o tranziție justă către o economie decarbonată. Statele membre cu venituri mai mici, precum România, au acum o oportunitate unică, prin bugetul UE restructurat, Facilitatea de Redresare și Reziliență și Fondul de modernizare, de a lăsa în urmă combustibilii fosili [9]. Deciziile privind ajutoarele de stat luate de Comisia Europeană nu ar trebui să submineze potențialul de accelerare a decarbonării și a transformării socioeconomice, pe care UE însăși ar trebui să le sprijine.

O informație apărută recent în media³ contrazice planul de restructurare al CE Oltenia, indicând faptul că guvernul român a elaborat o serie de măsuri care ar permite țării să elimine cărbunele din mixul energetic până în 2032. Cu toate acestea, nu a existat încă o confirmare oficială.

Ne așteptăm la semnale clare de sprijin din partea Comisiei Europene pentru ca România să profite de toate oportunitățile de finanțare ale UE și să își alinieze politica energetică la Pactul Ecologic European. DG Concurență are acum șansa de a face acest lucru, încurajând guvernul român să opteze pentru un plan de restructurare pentru CE Oltenia, care să elimine energia pe bază de cărbune până în 2030 și cea pe bază de gaze până în 2035 - cel târziu.

În anexă sunt enumerate câteva exemple de oportunități majore de finanțare ale UE puse la dispoziția României pentru o tranziție energetică justă și o economie decarbonată.

NUMEROASELE AVANTAJE ALE UNUI PLAN DE RESTRUCTURARE FĂRĂ CĂRBUNE

Conform actualului PNIESC, în 2030 România va avea una dintre cele mai „murdare” rețele de electricitate din UE din cauza rolului notabil pe care cărbunele încă îl joacă în mixul energetic [10].

Planul de restructurare pentru CE Oltenia poate contribui la construirea unui viitor fără cărbune. Amânarea stabilirii unei date de renunțare la cărbune va avea consecințe grave pentru lucrători, comunitatea locală și mediul de afaceri, rețeaua națională de energie electrică și alte părți interesate. **Un plan solid de ieșire din industria cărbunelui până cel târziu în 2030 poate clarifica modul în care capacitățile pe cărbune vor fi înlocuite într-un mod viabil din punct de vedere economic, acceptabil din punct de vedere social și ecologic. De asemenea, va identifica**

³ Documentul Guvernului României care a făcut obiectul unei scurgeri de informații, reforme emblematice ale Planului de Redresare și Reziliență al României: https://media.hotnews.ro/media_server1/document-2021-05-21-24812623-0-document-reforme-pnrr.pdf

ce finanțări pot va fi accesate și care sunt prioritățile. Data de eliminare treptată ar putea fi comunicată chiar prin planul de restructurare sau ca rezultat final al unei Comisii a Cărbunelui, similară altor organisme de acest tip din alte state membre ale UE.

Studii recente arată că eliminarea cât mai rapidă a cărbunelui asigură o tranziție energetică mai lină, la costuri mai mici pentru guvernul României.[11]. Achiziționarea certificatelor de emisii de dioxid de carbon prin intermediul ajutoarelor de stat este o utilizare greșită și ilegală a fondurilor publice, care va întârzia o tranziție reală. Studii recente arată că **România, atât în ceea ce privește resursele de energie regenerabilă, cât și tehnologiile existente, ar putea exploata potențial 144 TWh/an de energie regenerabilă, ceea ce înseamnă că nevoile sale energetice totale ar putea fi furnizate exclusiv din energie regenerabilă** (împreună cu măsuri de eficiență energetică) [12]. România ar putea reduce, de asemenea, impactul eliminării treptate a cărbunelui asupra prețului prin punerea în aplicare a unor măsuri de eficiență energetică la utilizatorii finali.

În această fază, ar trebui depuse eforturi pentru a crește capacitatea de energie regenerabilă, pentru a crea locuri de muncă stabile, decente și cu impact scăzut asupra mediului, nu numai în Gorj, ci în întreaga țară. CE Oltenia și subcontractanții săi sunt responsabili pentru până la 35.000 de locuri de muncă⁴, iar aceste persoane calificate pot fi valoroase în tranziția energetică din România [11].

Finanțarea UE existentă și viitoare poate sprijini modernizarea și inovația în sistemul energetic românesc. Acest lucru poate însemna, de exemplu, luarea în considerare a investițiilor în stocarea în baterii la scară mare⁵ în planul de restructurare a companiei, pentru a îmbunătăți stabilitatea aprovizionării cu energie.

Procesul de restructurare a CE Oltenia este o piesă din puzzle-ul întregului sector energetic, care trebuie să devină mai adaptabil, descentralizat și decarbonat. Mixul energetic al României este favorabil eliminării rapide a cărbunelui, deoarece doar o cincime din producția de electricitate se bazează pe cărbune - o fracțiune din potențialul regenerabil al țării. Dacă cererea de energie este redusă prin îmbunătățiri drastice ale eficienței energetice, nevoia de energie pe bază de cărbune poate să fie eliminată din rețea. Îmbunătățirea interconexiunilor cu țările vecine este esențială pentru a compensa deficitul sau, după caz, energia suplimentară.

⁴ CE Oltenia este compania principală din județul Gorj, cu aproximativ 12.000 de angajați. Aceasta implică indirect în activitatea sa în jur de 23000 de angajați din diferite companii subcontractante.

⁵ România are aproximativ 5000 MW în capacități de producție din surse regenerabile, dar numai 2 MW în stocare.

O parte din fondurile disponibile, precum și ajutorul de restructurare, ar trebui să fie utilizate pentru a crea locuri de muncă sigure, decente și de viitor, prin recalificarea lucrătorilor și, acolo unde acest lucru nu este posibil, pentru a finanța schemele de pensii, astfel încât să se evite situația în care costul inacțiunii CE Oltenia ar reveni forței de muncă.

Ne dorim un plan de restructurare care să elimine unele dintre cele mai vechi și mai poluante termocentrale din Europa din mixul energetic al României. Și acest lucru trebuie să se facă prin consolidarea adecvanței sistemului energetic, prevenind în același timp pierderi financiare majore și dependența de gazele fosile în deceniile viitoare. CE Oltenia poate beneficia mai mult de Fondul pentru modernizare dacă își aliniază restructurarea la criteriile pentru „[investițiile prioritare](#)” în sursele regenerabile de energie, eficiența energetică, stocarea energiei și modernizarea rețelelor energetice, precum și a rețelelor pentru transportul energiei electrice.

Planul de restructurare ar trebui să fie integrat în Planul teritorial pentru o tranziție justă elaborat pentru regiunea Gorj, în care operează CE Oltenia, facilitând accesul regiunii la Fondul pentru o tranziție justă și la alți piloni ai Mecanismului pentru o tranziție justă. Procesul de elaborare a planului trebuie să fie transparent, inclusiv, să asigure participarea părților interesate relevante și o serie de dezbateri menite să găsească cele mai bune soluții viabile datorită impactului său major la nivel local, precum și la nivel național. Acest plan va modela politicile energetice ale României. Planul ar trebui să dezvolte alternative economice solide și politici care să orienteze tranziția către alte locuri de muncă pentru lucrători. Planul ar trebui să acorde prioritate energiei regenerabile, în special energiei solare, unde există încă loc de creștere a capacității de producție.

În plus, dezbaterile privind restructurarea CE Oltenia și lipsa unui plan de decarbonare ar trebui să forțeze autoritățile române să reevalueze Strategia energetică națională și Planul național integrat privind energia și schimbările climatice (PNIESC) și să vină cu strategii revizuite care sunt în conformitate cu angajamentul UE față de obiectivele Acordului de climă de la Paris [10].

Uzina Rovinari, România / Fotografie: Mihai Stoica/Bankwatch

Anexă

Principalele fluxuri de finanțare ale UE disponibile pentru transformarea socio-economică a României într-o economie decarbonată

Fondurile politicii de coeziune

Conform Acordului de parteneriat cu România, alocarea din Fondurile politicii de coeziune (inclusiv Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul de Coeziune și Fondul Social European) pentru România este de 30,7 miliarde EUR [13].

Țara ar trebui să aloce 30% din Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR), pentru investițiile din cadrul Obiectivului de Politică 2 „o Europă mai ecologică, cu emisii scăzute de carbon prin promovarea tranziției către o energie nepoluantă și echitabilă, a investițiilor verzi și albastre, a economiei circulare, a adaptării la schimbările climatice și a prevenirii și gestionării riscurilor”, și 6% pentru investițiile în domeniul dezvoltării urbane durabile și dezvoltării plasate sub responsabilitatea comunității, după cum se menționează în Obiectivul de Politică 5 [14]. România va primi 18,72 miliarde EUR din partea FEDR.

Fondul de coeziune (FC), în valoare de 42,5 miliarde EUR, alocă 37% din finanțare în principal proiectelor care contribuie la obiectivele climatice. Cota României din CF este în valoare de 4,6 miliarde EUR.

Un alt element important al politicii de coeziune este Fondul social european (FSE+) în valoare de 88 de miliarde EUR, axat pe crearea de locuri de muncă, șomaj, sărăcie și excluziune [15]. Resursele financiare ale acestui fond pot fi utilizate de regiunile care trebuie să se îndepărteze de industriile cu emisii ridicate de dioxid de carbon pentru a pune în aplicare programe de recalificare pentru lucrătorii afectați de schimbările de pe piața muncii. Aceste programe de recalificare trebuie să fie coerente cu planurile de tranziție teritoriale echitabile, astfel încât să poată răspunde nevoilor specifice ale regiunii. România va primi 6,59 miliarde EUR, în conformitate cu acordul său de parteneriat.

Fondul pentru o tranziție justă (JTF) este adăugat în bugetul pe termen lung al UE ca un nou fond - cu toate acestea, dezvoltarea planurilor sale de cheltuieli (planuri teritoriale de tranziție justă) face parte din programarea națională pentru toate Fondurile politicii de coeziune. România va primi granturi în valoare de 1,9 miliarde EUR din partea JTF.

Mecanismul de Redresare și Reziliență

Conform versiunii Planului Național de Redresare și Reziliență din 7 aprilie 2021 [16], reformele și investițiile prevăzute pentru redresarea economică sunt structurate în jurul a șase piloni de intervenție, totalizând o nevoie de investiții de aproximativ 41,4 miliarde EUR, mai mult decât cele 30,4 miliarde EUR alocate României prin intermediul Facilității de redresare și reziliență (RRF) a UE.

Alocarea financiară pentru pilonul tranziție verde este de 15,3 miliarde EUR, respectând obiectivul de cheltuieli de 37% pentru tranziția ecologică - astfel cum este detaliat în Orientările tehnice ale UE pentru această facilitare. Cu toate acestea, planul conține propuneri de extindere a infrastructurii existente de gaze fosile și de adaptare a acesteia pentru utilizarea hidrogenului și a altor gaze pe care le denumește “gaze verzi”, ceea ce este extrem de controversat în ceea ce privește valoarea adăugată și potențialul de transformare al României pentru atingerea obiectivelor Pactului Ecologic European. Planul nu stabilește obiective sau repere pentru această propunere de investiții și nu oferă detalii cu privire la cantitatea de hidrogen care va fi distribuită prin noua infrastructură.

Planul prevede că obiectivul acestei propuneri de investiții este decarbonarea sectorului energetic, dar continuarea utilizării unor cantități considerabile de resurse în infrastructura de gaze fosile va îngreuna trecerea la alternative de energie nepoluante și rentabile, sporind astfel costurile tranziției energetice și subminând eforturile de punere în aplicare a unei tranziții ecologice echitabile și durabile. Astfel România riscă să rateze multe oportunități în ceea ce privește decarbonizarea producției de energie electrică – în loc să exploateze potențialul semnificativ al României pentru generarea de energie eoliană offshore, accentul rămâne încă pe soluții învechite, bazate pe gaze fosile [17].

Connecting Europe Facility

Connecting Europe Facility (CEF) este un instrument de finanțare dedicat dezvoltării rețelelor de infrastructură în sectoare specifice, cum ar fi transporturile, telecomunicațiile și energia. Bugetul propus pentru CEF în bugetul UE pe termen lung (2021-2027) se ridică la aproximativ 42 de miliarde EUR, iar 60% din pachetul său financiar va fi dedicat obiectivelor climatice [18]. În sectorul energetic, CEF se va concentra pe dezvoltarea rețelelor transeuropene de energie, pe atingerea obiectivelor pe termen lung în materie de climă și energie prin integrarea energiei din surse regenerabile într-un mod rentabil prin intermediul proiectelor transfrontaliere și privind securitatea aprovizionării prin infrastructuri inteligente și digitalizate.

Horizon Europe

Sectorul cercetării și inovării din Uniunea Europeană va fi sprijinit financiar prin intermediul programului dedicat Horizon Europe. Implicațiile bugetare propuse ale acestui program se ridică la 95,5 miliarde EUR pentru perioada 2021-2027, fără nicio alocare specifică pentru fiecare țară – în schimb, banii sunt direcționați către proiecte de succes, indiferent de țara candidată [19]. Programul vizează consolidarea sectoarelor științei și tehnologiei din UE, stimularea competitivității industriale și a inovării și realizarea obiectivelor pe termen lung privind clima și energia [20], [21]. În ceea ce privește dimensiunea de tranziție justă, oportunitățile de finanțare disponibile prin intermediul acestui program pot fi utilizate pentru crearea de clustere de cercetare și inovare în regiunile afectate de tranziția de la o industrie cu emisii ridicate de dioxid de carbon, care se va traduce ulterior în noi locuri de muncă și posibile soluții pentru decarbonarea economiei.

Invest EU

Invest EU este un nou program în cadrul bugetului pe termen lung pentru perioada 2021-2027, care va stimula investițiile private și publice și care va consta în Invest EU Fund, Invest EU Advisory Hub și Invest EU Portal. Acesta este conceput pentru a integra o varietate de instrumente financiare ale UE într-o structură unică, dispune de o alocare financiară propusă de 15,2 miliarde EUR, care ar trebui să genereze investiții suplimentare în valoare de peste 650 de miliarde EUR. Programul se va concentra pe inovare și digitalizare, pe investiții durabile în infrastructură în sectoare precum transporturile, energia, deșeurile, utilizarea tehnologiilor inovatoare care sprijină obiectivele de mediu și de durabilitate socială, susținând, de asemenea, sectorul social prin investiții în competențe, servicii legate de educație și formare, infrastructură socială, incluziune și sănătate și IMM-uri printr-un acces mai bun la finanțare [22].

Venituri și fonduri ETS

Pentru a patra etapă a schemei UE de comercializare a certificatelor de emisii (2021-2030), 90% din veniturile obținute din licitarea certificatelor de emisii sunt distribuite statelor membre în funcție de ponderea emisiilor acestora, în timp ce restul de 10% este alocat țărilor celor mai puțin bogate, inclusiv României, prin intermediul Dispoziției de solidaritate [23].

Cel puțin 50% trebuie să fie utilizate în scopuri legate de climă și energie, în faza actuală a schemei UE de comercializare a certificatelor de emisii.

O mare parte din aceste venituri pot fi utilizate pentru a sprijini o tranziție justă și se precizează în mod explicit în directivă că „statele membre ar trebui, de asemenea, să utilizeze veniturile obținute din licitații pentru a contribui la o tranziție justă către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon prin promovarea formării de competențe și a redistribuirii forței de muncă în cadrul dialogului social cu comunitățile și regiunile afectate de tranziția locurilor de muncă.” [24].

Există o derogare (în temeiul articolului 10c din Directiva EU ETS) care permite alocarea tranzitorie cu titlu gratuit pentru producătorii de energie electrică și care este concepută pentru a sprijini „modernizarea, diversificarea și transformarea durabilă a sectorului energetic” în statele membre cu cel mai mic venit din UE (inclusiv România). Deși nu este posibilă sprijinirea în mod direct a unei tranziții juste în regiunile carbonifere numai prin intermediul acestui instrument - din cauza condițiilor specifice pentru o finanțare la scară mai largă, unele proiecte de la articolul 10C ar putea avea un efect benefic, atât timp cât nu duc la o prelungire a status-quo-ului și sunt corelate cu alte măsuri care abordează în mod direct acest subiect [25].

Fondul pentru modernizare

Fondul pentru modernizare este un instrument instituit prin revizuirea Directivei ETS, care va sprijini investițiile în proiecte energetice la scară mică, eficiența energetică și modernizarea sistemelor energetice din statele membre cu un PIB pe cap de locuitor mai mic de 60% din media UE. Fondul va fi finanțat prin licitația a până la 2% din totalul certificatelor EU ETS (EUA) și este recunoscut în Planul european de investiții al Pactului Ecologic European [26] ca unul dintre instrumentele-cheie de finanțare prin care pot fi acordate aproximativ 25 de miliarde EUR pentru a sprijini statele membre beneficiare în tranziția lor către o societate neutră din punct de vedere climatic. .

Fiecare stat membru dispune de o alocare fixă: România are 11,98%. Cu toate acestea, ea poate fi majorată prin transferuri din Dispoziția de solidaritate. Statele membre beneficiare pot utiliza cel puțin 70% din alocarea lor din fond pentru a finanța „investițiile prioritare” în sursele regenerabile de energie, eficiența energetică, stocarea energiei și modernizarea rețelelor energetice, inclusiv a rețelelor de termoficare, a rețelelor pentru transportul energiei electrice și a interconexiunilor [27].

Fondul pentru inovare

Fondul pentru inovare este al doilea instrument introdus prin revizuirea Directivei EU ETS, planificat să sprijine inovarea în domeniul tehnologiilor și proceselor industriale

cu emisii reduse de dioxid de carbon. Fondul poate fi utilizat pentru a finanța până la 60% din costurile unui proiect, iar resursele sale vor proveni din licitarea a până la 450 de milioane de certificate de emisii.

Fondul pentru inovare poate fi utilizat pentru a sprijini proiecte din toate statele membre. Printre temele care beneficiază de sprijin se numără unele care pot juca un rol important în tranziția justă, cum ar fi tehnologiile și procesele cu emisii reduse de dioxid de carbon în sectoarele reglementate de ETS, produsele care înlocuiesc produsele cu emisii mari de dioxid de carbon din sectoarele reglementate de ETS sau tehnologiile inovatoare în materie de energie regenerabilă și de stocare a energiei. [28]

Lista de referințe

- [1] Comisia Europeană 2020, Daily News 24 / 02 / 2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_20_323, (a se vedea cu privire la acest împrumut și la alte ajutoare pentru finanțarea certificatelor ETS ale societății pentru 2019:
Reclamație BWN RO/ClientEarth:
https://drive.google.com/drive/folders/1X_KIsABR1VnP7PLT36dd-9BhBe9dxbNu)
- [2] Comisia Europeană, *The Just Transition Mechanism: making sure no one is left behind*, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/just-transition-mechanism_en (Cei trei piloni ai Mecanismului de tranziție justă includ granturile de la Fondul pentru tranziție justă, precum și împrumuturile de la facilitatea de împrumut pentru sectorul public a BEI și InvestEU)
- [3] Greenpeace 2021, Scenario for a failed transition, <https://www.greenpeace.org/static/planet4-romania-stateless/2021/04/7e3378af-co2-emissions-ceo-report.pdf>
- [4] Bankwatch Romania și ClientEarth's 2021, *Restructuring aid to Complexul Energetic Oltenia*, <https://www.clientearth.org/latest/documents/clientearth-andbank-watch-romania-observations-on-restructuring-aid-to-complexul-energeticoltenia/>
- [5] E3G 2020, *Pathway to a climate neutral 2050: Financial risks for gas investments in Europe*, https://www.e3g.org/wpcontent/uploads/03_03_20_E3G_Gas_Investment_Transition_Risk.pdf
- [6] DIW Berlin 2020, *Fossil Natural Gas Exit - A new narrative for European energy transformation towards decarbonisation*, https://www.diw.de/documents/publikationen/73/diw_01.c.798191.de/dp1892.pdf
- [7] CAN Europe 2020, *EU Gas Infrastructure does not need more subsidies*, <http://www.caneurope.org/content/uploads/2020/10/Fossil-gas-should-not-receive-public-funds.pdf>
- [8] Energy Watch Group 2019, *Natural gas makes no contribution to climate protection*, http://energywatchgroup.org/wpcontent/uploads/EWG_Natural_Gas_Study_September_2019.pdf
- [9] Comisia Europeană 2020, *Assessment of the final national energy and climate plan of Romania (Annex)*, https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/staff_working_document_assessment_necp_romania_en.pdf

[10] Ember, Romania: *Falling Behind in the Electricity Transition*, <https://ember-climate.org/wp-content/uploads/2020/11/NECP-Factsheet-Romania.pdf>

[11] EPG 2020, *Study: Accelerated lignite exit in Bulgaria, Romania and Greece (Retragerea accelerată a lignitului în Bulgaria, România și Grecia)*, <https://www.enpg.ro/study-accelerated-lignite-exit-in-bulgaria-romania-and-greece-eng-ro/>

[12] Sandbag 2020, *Seizing Romania's renewable potential: Romania's road to carbon neutrality*, <https://sandbag.be/wp-content/uploads/2020/10/Seizing-Romanias-Renewable-Potential-EN.pdf>

[13] Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, *ACORD DE PARTENERIAT PENTRU PERIOADA DE PROGRAMARE 2021-2027*, <https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2020/10/f34ee115f5f182da2d52a34f79525a63.pdf>, p. 76

[14] Comisia Europeană 2018, *Regulation of the European Parliament and of the Council on the European Regional Development Fund and on the Cohesion Fund*, (Regulamentul (CE) al Parlamentului European și a Consiliului privind Fondurile Europene de dezvoltare Regională și Fondul de Coeziune), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0372&from=EN>

[15] Comisia Europeană 2018, *Multiannual financial framework 2021-2027*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0372&from=EN>

[16] Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene 2021, *Planul Național de Redresare și Reziliență*, <https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2021/04/ffdbdf26d6fc-01f009a8059cfd94b0dd.pdf>

[17] Bankwatch Network 2021, *Assessment of Romania's recovery and resilience plan*, https://bankwatch.org/wp-content/uploads/2021/04/2021-04-26_Romania-RRF-assessment_final.pdf

[18] Comisia Europeană 2018, *Regulation of the European Parliament and of the Council establishing the Connecting Europe Facility and repealing Regulations (EU) No 1316/2013 and (EU) No 283/2014*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0438&from=EN>

[19] CursDeGuvernare Europa 2021, *Cel mai mare program de cercetare din istoria UE a fost lansat: noul Horizon Europe – un buget de 95,5 mld. Euro*, <https://cursdeguvernare.ro/cel-mai-mare-program-de-cercetare-din-istoria-ue-a-fost-lansat-noul-horizon-europe-un-buget-de-955-mld-euro.html>

[20] Parlamentul European 2021, *Horizon Europe Framework programme for research and innovation 2021–2027*, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628254/EPRS_BRI\(2018\)628254_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628254/EPRS_BRI(2018)628254_EN.pdf)

[21] Comisia Europeană 2018, *Regulation of the European Parliament and of the Council establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0435&from=EN>

[22] Comisia Europeană 2018, *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council - establishing the InvestEU Programme*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0439&from=EN>

[23] Comisia Europeană, *Auctioning*, https://ec.europa.eu/clima/policies/ets/auctioning_en

[24] Directiva (UE) 2018/410 a Parlamentului European și a Consiliului din 14 martie 2018 de modificare a Directivei 2003/87/CE în vederea rentabilizării reducerii emisiilor de dioxid de carbon și a sporirii investițiilor în acest domeniu și a Deciziei (UE) 2015/1814, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.076.01.0003.01.ENG&toc=OJ:L:2018:076:TOC

[25] Dave Jones et al., Sandbag, 2019, *How to optimise EU ETS transition funds?*, <https://sandbag.org.uk/wp-content/uploads/2019/06/Optimising-EUETS-transition-funds.pdf>

[26] Comisia Europeană 2020, *The European Green Deal Investment Plan and Just Transition Mechanism explained*, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_24

[27] Fondul pentru modernizare, *Investments*, <https://modernisationfund.eu/investments/>

[28] Comisia Europeană, *Innovation Fund*, https://ec.europa.eu/clima/policies/innovation-fund_enht

Autorii informării

Autorii acestei informări ar dori să mulțumească Biroului European de Mediu și ClientEarth pentru contribuțiile lor.

CONTACTS

Elif Gunduzyeli

Coordonator Politic Principal, Rețeaua de Acțiune Climatică Europa
elif@caneurope.org

Dan Dobre

Campaigner Tranziție Justă, Bankwatch
dan.dobre@bankwatch.org

Vlad Catuna

Campaigner Climă & Energie, Greenpeace România
vlad.catuna@greenpeace.org